

EK Volleybal Vrouwen

Economische impact van het EK Volleybal Vrouwen te Rotterdam 2015

12 april 2016

WESP

Werkgroep Evaluatie Sportevenementen

De evaluatie is uitgevoerd conform het Richtlijnenhandboek
*** Economische Impact***
Versie 1.1 (28 januari 2011)

De peer review is uitgevoerd door Rik Burger – Kirco Company

Economische impact voor Rotterdam

EK Volleybal Vrouwen

Colofon

Deze rapportage is mogelijk gemaakt door de inzet van een projectgroep bestaande uit studenten van verschillende hogescholen en Tom Froom.

Coördinatie en rapportage: Egbert Oldenboom, Meerwaarde Community Building.

Opdrachtgevers: Gemeente Rotterdam, Shivers

Met dank aan Gerda IJff en Rob Langenberg

© 2016 Meerwaarde Community Building
www.meerwaarde.com

Samenvatting

Verspreid over drie steden in Nederland en één in België werd in 2015 het EK Volleybal voor vrouwen gespeeld. De vier speelsteden waren Apeldoorn, Antwerpen, Eindhoven en Rotterdam. In de laatstgenoemde speelstad werden ook de play-offs en de finales afgewerkt. Dit alles vond plaats van 26 september tot en met 4 oktober 2015. Dit rapport beschrijft de impact voor Rotterdam.

Bezoekers in Rotterdam gaven het evenement een rapportcijfer van 8,7 wat een bijzonder hoge waardering betekent.

Het aantal bezoeken van reguliere bezoekers, VIPs en pers aan Rotterdam was gezamenlijk bijna 25.000. Het leeuwendeel hiervan waren bezoeken door reguliere bezoekers, namelijk in totaal een krappe 23.000.

Het profiel van deze bezoekers zag er als volgt uit:

- Het aandeel buitenlandse bezoeken was 6%, het aandeel uit Rotterdam 7%;
- Het grootste deel, 87%, was dus afkomstig uit overig Nederland;
- Het aandeel vrouwen was 43%, dit is hoger dan gemiddeld voor een sportevenement;
- De leeftijdscategorieën tussen de 40 en de 60 waren boven-proportioneel vertegenwoordigd;
- De meeste bezoekers waren met vrienden en kennissen naar het EK gekomen;
- Bereikbaarheid en sfeer werden door een grote meerderheid van de bezoekers gewaardeerd,

Door bezoekers zijn er in Rotterdam in totaal ruim 1.100 additionele overnachtingen gepleegd. De totale uitgaven die hiermee samenhangen zijn € 53.400. De totale uitgaven door overnachtende bezoekers, inclusief de uitgaven overdag, bedragen € 156.900.

De bestedingen van additionele dagbezoekers bedragen € 343.300. De totale economische impact door de reguliere bezoekers is dan € 500.200.

Door VIPs en pers is in totaal € 100.800 uitgegeven tijdens het evenement.

De organisatie heeft per saldo voor een economische impuls van € 455.000 gezorgd.

De totale economische impact voor Rotterdam is dan de som van de additionele uitgaven van bezoekers, € 601.000 en de organisatorische bestedingen, € 455.000, zijnde € 1.056.000.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding en begripsbepaling.....	6
1.2 Dataverzamelmethode	6
1.3 Structuur van het onderzoeksrapport	7
2 Profiel bezoekers.....	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Aantal tickets en accreditaties	9
2.3 Herkomst bezoekers	10
2.4 Geslacht	11
2.5 Leeftijd	12
2.6 Gezelschap	13
2.7 Uitgaven	13
2.8 Waardering	14
2.9 Conclusie	15
3 Economische impact bezoekers.....	17
3.1 Inleiding.....	17
3.2 Overnachtingen.....	17
3.3 Uitgaven dagbezoekers.....	19
3.4 Uitgaven VIPs en pers	19
3.5 Totale uitgaven bezoekers, VIPs en pers.	20
4 Bestedingen organisatie.....	21
5 Totale economische impact	23
Bijlage 1 Vragenlijst enquête	24
Bijlage 2 Verklaring peer review	28

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en begripsbepaling

Verspreid over drie steden in Nederland en één in België werd in 2015 het EK Volleybal voor vrouwen gespeeld. De vier speelsteden waren Apeldoorn, Antwerpen, Eindhoven en Rotterdam. In de laatstgenoemde speelstad werden ook de play-offs en de finales afgewerkt. Dit alles vond plaats van 26 september tot en met 4 oktober 2015. In samenwerking met de Nevobo organiseerde het sportmarketingbureau Shivers het evenement. Dela was hoofdsponsor.

De wedstrijden in Rotterdam werden op twee verschillende locaties gespeeld. De wedstrijden in de poule fase, van 26-28 september, werden gespeeld in het Topsport Centrum van Rotterdam. De play-offs en de finales, 1-4 oktober, werden gespeeld in Ahoy.

Deze evaluatie heeft betrekking op de economische impact van het EK Volleybal voor de gemeente Rotterdam. De economische impact wordt berekend door te onderzoeken welke bestedingen worden veroorzaakt door het sportevenement. Het gaat hier om bestedingen die niet in Rotterdam zouden plaatsvinden wanneer het evenement buiten Rotterdam georganiseerd zou zijn. De economische impact is dus gelijk aan de additionele bestedingen van de bezoekers en de organisatie. Hierbij wordt het Handboek Richtlijnen Economische Impact versie 1.1 van de Werkgroep Evaluatie Sport (WESP) gevolgd.¹

De hoofdvraag van dit rapport luidt als volgt: Hoe groot zijn de (additionele) bestedingen in Rotterdam vanwege de het EK Volleybal in Rotterdam?

Het betreft hier de additionele bestedingen van bezoekers en de organisatie. In navolging van de bovenstaande richtlijn zijn onder andere de bestedingen van Rotterdamse bezoekers tijdens het evenement uitgesloten voor de berekening van de economische impact, omdat er vanuit wordt gegaan dat deze bestedingen toch al in Rotterdam terecht zouden zijn gekomen.

1.2 Dataverzamelmethode

Voor het onderzoek zijn er drie methodes toegepast om de economische impact vast te stellen: een face-to-face enquête onder (voornamelijk) bezoekers, een enquête die bezoekers online konden invullen en een administratieve dataverzamelmethode.

¹ De richtlijn is te vinden op www.evenementenevaluatie.nl .

Bezoekersenquête

Om de economische impact en de bestedingen per dag te kunnen berekenen, is het noodzakelijk om inzicht te krijgen in de uitgaven en het verblijfsgedrag van aanwezigen gedurende het evenement. In totaal zijn er gedurende het evenement 365 enquêtes afgenomen met behulp van een tablet computer in Rotterdam. Deze interviews zijn gehouden tijdens de play offs en de finales, op 30 september, 1, 3 en 4 oktober (op 2 oktober waren er geen wedstrijden).

Hoewel er geen veldwerk is verricht tijdens de poule-fase, is de representativiteit geborgd door een online-enquête. Naast het veldwerk is er namelijk aan de bezoekers waarvan het email adres bekend was, een email gestuurd met vrijwel dezelfde vragenlijst. Deze email is verstuurd onmiddellijk na de poule-wedstrijden en een tweede email na de finales. De eerste email is verstuurd op 28 september, de tweede op 5 oktober. De totale respons op deze online vragenlijst was 543 personen, waarvan 350 Rotterdam bezocht hadden. In totaal waren er dus 908 respondenten, waaronder 715 (365 plus 350) bezoekers aan Rotterdam.²

Naast vragen met betrekking tot de bestedingen en verblijfsduur zijn vragen gesteld over de tevredenheid van de aanwezigen ten aanzien van de volgende aspecten: locatie, programma, catering, sfeer/ambiance, informatie voorziening vooraf, informatie voorziening tijdens het evenement en service gerichtheid van de organisatie.

Administratieve dataverzamelmethode

Administratieve dataverzameling is het vergaren van data via (administratieve) registraties. Het betreft gegevens afkomstig van de organisator (Shivers). Gegevens over bezoekersaantallen en de begroting van het evenement zijn verstrekt door deze organisatie en vallen onder de administratieve dataverzameling.

1.3 Structuur van het onderzoeksrapport

In **Hoofdstuk 2** bespreken we welke groepen bezoekers en deelnemers aanwezig waren tijdens het evenement en de omvang en het profiel van deze groepen.

In **hoofdstuk 3** worden de bestedingen van de additionele bezoekers behandeld. In **hoofdstuk 4** wordt er ingegaan op de uitgaven van de organisatie. In **hoofdstuk 5** wordt een totaaloverzicht van de totale economische impact van het EK Volleybal Vrouwen gepresenteerd.

² In afwijking van de WESP richtlijnen is er een beperkt aantal respondenten onder de 16 geïnterviewd.

2 Profiel bezoekers

2.1 Inleiding

We onderscheiden de volgende typen bezoekers aan het EK Volleybal Vrouwen:

1. De bezoeker op eigen initiatief
2. De bezoeker op uitnodiging van sponsor of organisator van het evenement (incl. VIP's)
3. Overige geaccrediteerden

De bezoekers op eigen initiatief, zeg maar de 'normale of reguliere bezoekers' konden tickets bestellen via internet of ze ter plekke kopen bij de kassa. De gasten van sponsors en ontvingen hun plaatsbewijzen via de organisatie of via de sponsor.

De overige geaccrediteerden waren voornamelijk deelnemers, begeleiding en vrijwilligers.

In dit hoofdstuk wordt besproken hoeveel bezoeken er zijn afgelegd door bezoekers op eigen initiatief tijdens het evenement en door VIP's en pers. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het profiel van de bezoekers, namelijk:³

- Herkomst
- Geslacht
- Leeftijd
- Gezelschap
- Uitgaven
- Waardering

2.2 Aantal tickets en accreditaties

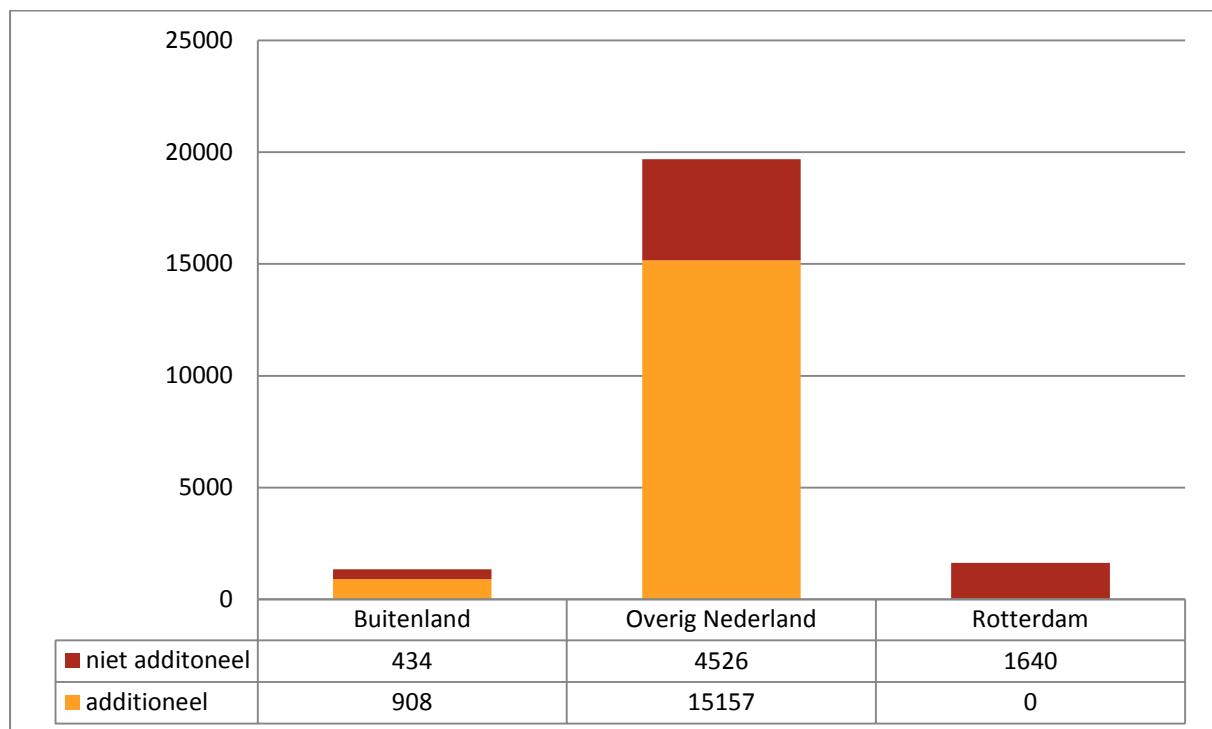
Op basis van gegevens van het ticketing systeem van de organisatie kan het totaal aantal bezoeken worden vastgesteld. Het totaal aantal bezoeken van 'normale' bezoekers bedroeg tijdens de poule

³ De resultaten zijn (onder andere) gewogen naar herkomst, dat wil zeggen dat er rekening is gehouden met het feit dat bepaalde groepen oververtegenwoordigd waren in de steekproef. Zo bleken er bijvoorbeeld buitenlanders in de enquête oververtegenwoordigd te zijn, in vergelijking met gegevens die we ontvangen hebben van de organisatie. Deze hebben daarom een lager gewicht gekregen in de berekening. Ook heeft er een weging naar aantal bezoeken plaatsgevonden, omdat bezoekers met meerdere bezoeken oververtegenwoordigd zijn in de steekproef.

fase (26-28 september) 701 en tijdens de play-offs en finales 21964. Het totaal aantal bezoeken was daarom 22.665.

Het totaal aantal accreditaties en bezoeken voor de VIPs bedroeg 1.319, het aantal passe-partouts voor de pers was voor de poule fase 102 en voor de finale fase 137. In totaal gaat het hierbij om 854 bezoeken door de pers. Het aantal bezoeken van reguliere bezoekers, VIPs en pers was gezamenlijk 24.838.

2.3 Herkomst bezoekers

Figuur 1 Herkomst bezoekers

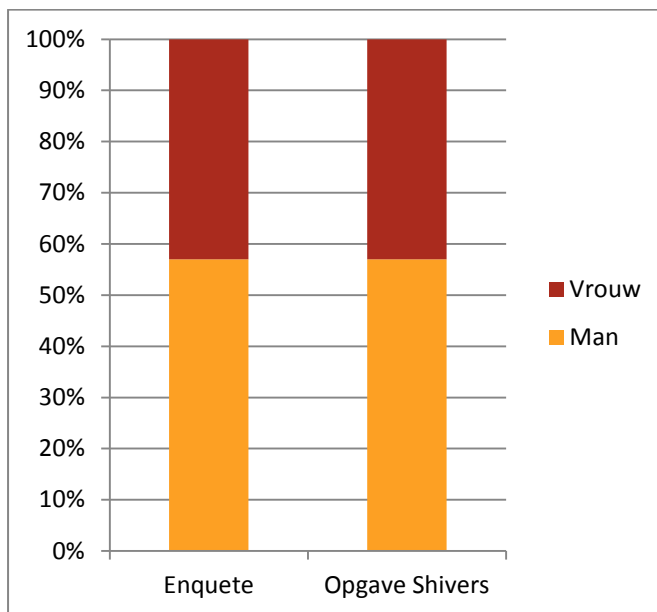
In totaal zijn er tijdens dus het EK in Rotterdam 22.665 bezoeken afgelegd door reguliere bezoekers. Een relatief klein deel van de bezoeken (7,2%) is afgelegd door Rotterdammers zelf. Bezoeken door Rotterdammers zijn niet additioneel, dat wil zeggen, ze tellen niet mee voor de economische impact. Het aandeel buitenlanders bedroeg 5,9%.⁴

De meeste bezoeken (86,8%) aan het evenement zijn afgelegd door bezoekers afkomstig uit de rest van Nederland. Hiervan was het grootste deel additioneel.

Van de pers was ca. 80% afkomstig uit het buitenland, van de VIPs was het aandeel buitenlanders ca. 10%.

⁴ Het percentage Rotterdammers is ontleend aan de enquête, het percentage buitenlanders is afkomstig van ticketing gegevens van Shivers.

2.4 Geslacht

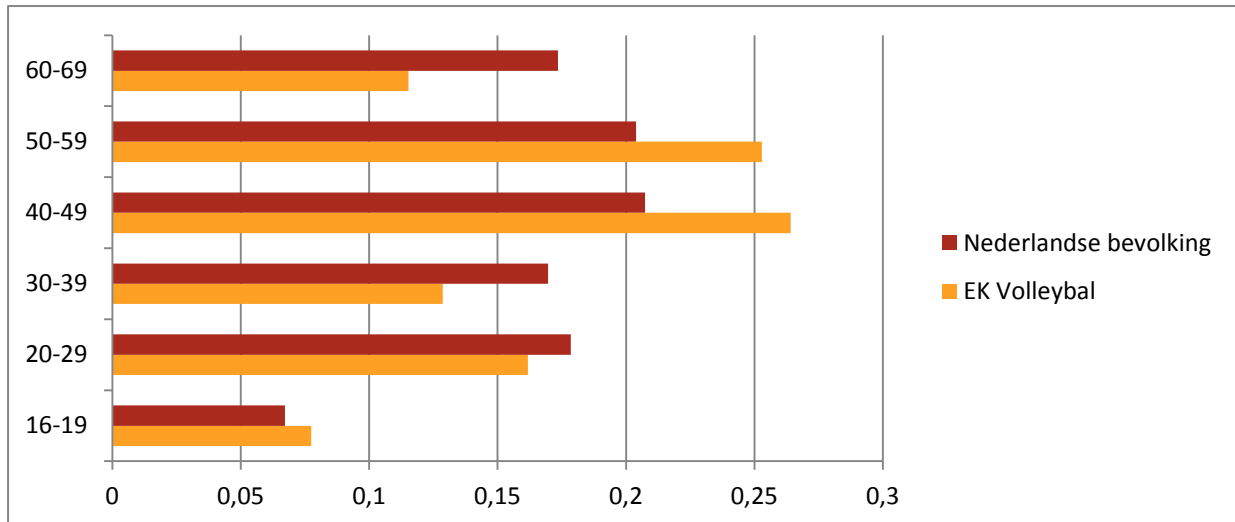
Figuur 2 Geslacht bezoekers

Het aandeel van de bezoeken dat is afgelegd door mannen is 57%. Het is voor sportevenementen gebruikelijk dat het aandeel mannen boven de 60% ligt. Voor een sportevenement waren er dus relatief veel vrouwen aanwezig.

In de grafiek hebben we de leeftijdsopbouw volgens de enquête naast de opgave van de organisator weergegeven. De uitkomsten zijn vrijwel exact hetzelfde.

2.5 Leeftijd

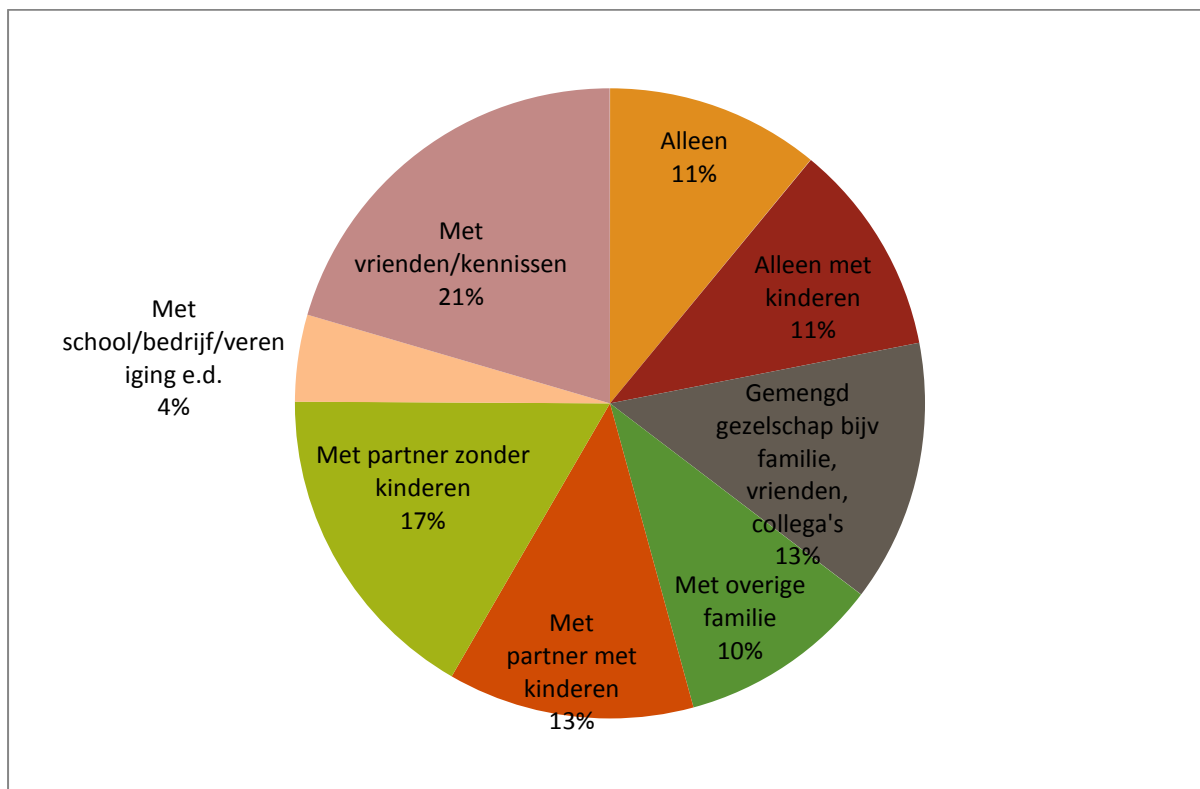
In de grafiek is de leeftijdsopbouw van het publiek van het EK vergeleken met dat van de Nederlandse bevolking.⁵ Uit de grafiek blijkt dat met name de leeftijdscategorie 40-60 bovenproportioneel was vertegenwoordigd op het EK.

Figuur 3 Leeftijd bezoekers

⁵ De categorie 70+ is weggelaten uit de vergelijking; deze is wat betreft de Nederlandse bevolking nog ruim 14%, maar uiteraard komt je deze groep niet veel tegen op sportevenementen. Deze zou daarom het beeld verstoren.

2.6 Gezelschap

Figuur 4 Samenstelling gezelschap

De meeste bezoekers zijn met vrienden en kennissen op bezoek. Ander belangrijke groepen zijn gemengde gezelschappen en bezoekers met hun partner (zonder kinderen).

2.7 Uitgaven

Tabel 1 Bestedingen per persoon (uitgaven overdag)

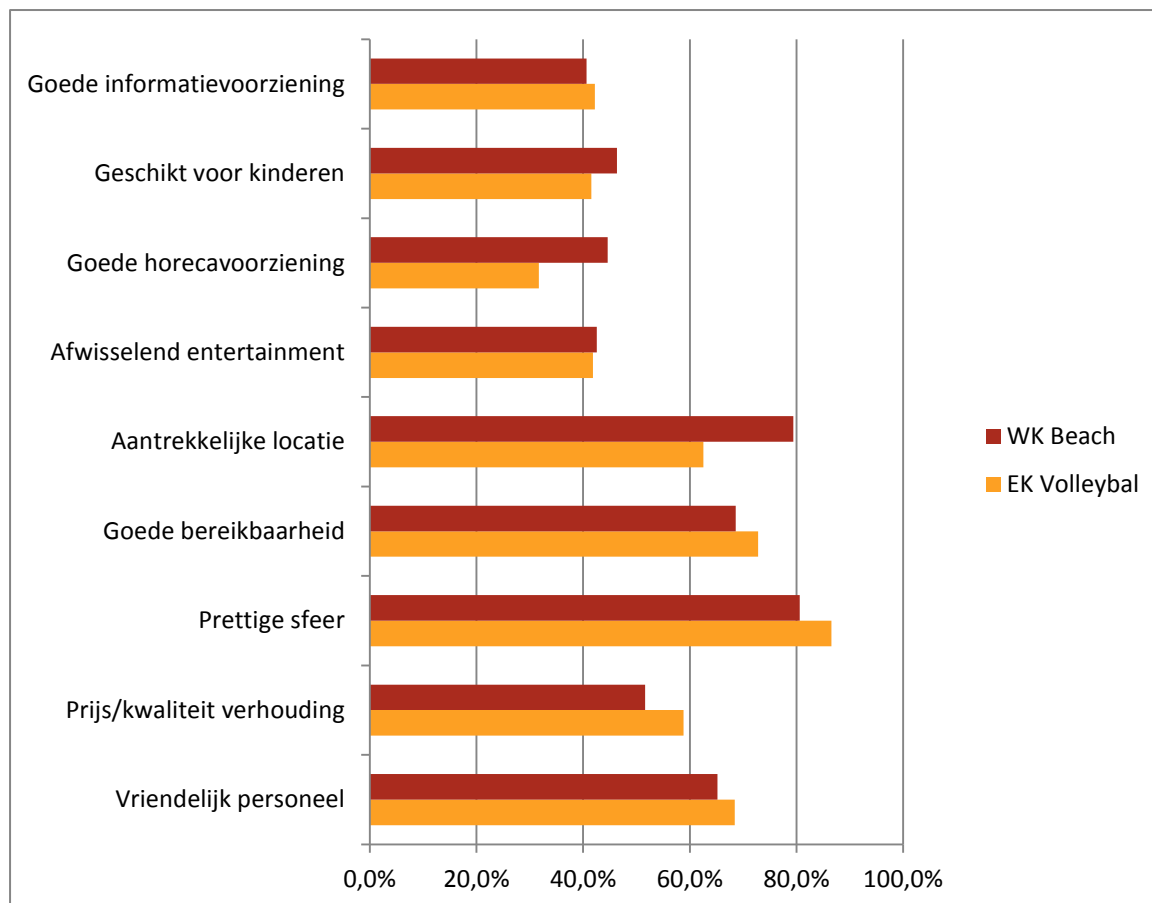
	Overnachter	Dagbezoeker	Totaal
Buitenlanders	116,97	48,86	87,72
Nederlanders	39,42	20,73	21,83
Rotterdamers		20,11	20,11
Totaal	95,44	23,56	34,93

In tabel 1 zijn de uitgaven overdag (exclusief overnachtingen) van bezoekers opgenomen, uitgesplitst naar herkomst en naar overnachters en dagbezoekers. Gemiddeld hebben bezoekers bijna € 35 per persoon per dag uitgegeven. Bezoekers die overnachten en buitenlanders geven meer uit dan dagbezoekers en Nederlandse bezoekers.⁶

⁶ Het betreft de uitgaven van zowel additionele als niet additionele bezoekers. De uitgaven van additionele bezoekers liggen gemiddeld iets hoger, nl. op € 38 p.p.p.d.

2.8 Waardering

Gemiddeld gaven de bezoekers het evenement in Rotterdam een 8,7. Dit is een bijzonder hoge waardering. Ter vergelijking: het WK Beachvolleybal dat ook in 2015 in Rotterdam plaatsvond, kreeg een 8,1, wat op zich ook al een hoge waardering inhoudt.

Figuur 5 Kwalificaties die bij het evenement passen.

Aan de respondenten is gevraagd welke beschrijving zij bij het evenement vonden passen. Een respondent kon meerdere mogelijkheden aangeven. Uit de grafiek blijkt dat meer dan 80% de kwalificatie 'Een prettige sfeer' van toepassing vonden op het evenement. Ter vergelijking zijn de uitkomsten van een onderzoek tijdens het WK Beachvolleybal in Rotterdam in hetzelfde jaar ook opgenomen in de grafiek. Het blijkt dat met name de locatie en de horeca tijdens het WK Beachvolleybal als goed of aantrekkelijk(er) werden beschouwd. Daarentegen komt de bereikbaarheid van Ahoy iets beter uit de bus, ten opzichte van de SS Rotterdam.

2.9 Conclusie

Het aantal bezoeken van reguliere bezoekers, VIPs en pers was gezamenlijk 24.838. Het leeuwendeel hiervan waren bezoeken door reguliere bezoekers, namelijk in totaal 22.665.

Het profiel van deze bezoekers ziet er als volgt uit

- Het grootste deel van de bezoeken, 87%, was afkomstig uit overig Nederland;
- Het aandeel vrouwen was 43%, dit is iets hoger dan gemiddeld voor een sportevenement;
- De leeftijdscategorieën tussen de 40 en de 60 waren boven-proportioneel vertegenwoordigd op het EK, in vergelijking met de Nederlandse bevolking;
- De meeste bezoekers waren met vrienden en kennissen naar het EK gekomen;
- Bereikbaarheid en sfeer werden door een grote meerderheid van de bezoekers gewaardeerd;
- Het gemiddelde rapportcijfer was een 8,7 wat een hoge waardering betekent.

3 Economische impact bezoekers

3.1 Inleiding

Een belangrijk deel van de economisch impact van het EK wordt veroorzaakt door de uitgaven van additionele bezoekers. We onderscheiden in dit rapport twee groepen die van belang zijn voor de impact, te weten de reguliere bezoekers, die een kaartje gekocht hebben, en de geaccrediteerde bezoekers, die via de organisatie een accreditatie, een toegangsbewijs, ontvingen.

De reguliere bezoekers kunnen we verder indelen naar herkomst:

- Rotterdammers (per definitie niet additioneel)
- Nederlanders (additioneel en niet-additioneel)
- Buitenlanders (additioneel en niet-additioneel)

Van deze groepen bepalen we welk deel overnacht, om hoeveel personen het gaat, hoeveel overnachtingen zij gepleegd hebben en wat het aandeel van additionele overnachtingen is.

Naast het aantal additionele overnachtingen zijn uiteraard de uitgaven overdag van belang. In dit hoofdstuk wordt daarom tevens behandeld hoeveel de overnachters overdag hebben uitgegeven. Deze uitgaven komen aan de orde in par 3.2.

Daarnaast waren er geaccrediteerde bezoekers, voornamelijk genodigden en pers. Deze konden gebruik maken van de catering ter plekke die door de organisatie verstrekt werd. Wel hebben deze groepen uitgaven gedaan aan overnachtingen e.d. De uitgaven van deze groep komen aan de orde in paragraaf 3.5.

Tenslotte zijn er nog de deelnemers, de begeleiding en officials die hun opwachting maken tijdens het evenement. Volgens de gegevens van de organisatie is het overgrote deel van hun uitgaven voor de rekening van de organisatie gekomen. Deze groepen zijn daarom niet afzonderlijk behandeld in de impact analyse.

3.2 Overnachtingen

Voor het bepalen van de economische impact is het belangrijk onderscheid te maken tussen bezoekers die overnachten in een hotel of andere accommodatie in de gemeente Rotterdam, de overnachters en bezoekers die na afloop naar huis gaan, de dag-bezoekers. De ervaring leert namelijk dat personen die overnachten gemiddeld meer uitgeven dan personen die thuis slapen (WESP richtlijn Prognose Economische Impact).

Om te bepalen hoeveel nachten de bezoekers hebben doorgebracht in Rotterdam, moet uitgerekend worden om hoeveel personen het ging. Vervolgens moet dit aantal vermenigvuldigd worden met het gemiddelde aantal overnachtingen per persoon. De uitkomsten van deze berekeningen staan in Tabel 2.

Tabel 2 Overnachtingen

	additionele	niet additionele	totaal
Buitenlanders	635	437	1073
Nederlanders	510	71	582
Totaal	1146	509	1654

Uit Tabel 2 is af te lezen dat additionele bezoekers tijdens het evenement ruim 1.654 overnachtingen hebben gepleegd, waarvan 1.100 extra overnachtingen die meetellen voor de economische impact.

Gemiddeld hebben buitenlanders € 39,80 per overnachting uitgegeven en Nederlanders € 55,06. Dat betekent dat er in totaal 53.400 extra aan overnachtingen besteed is. Opvallend is overigens dat Nederlandse bezoekers meer per overnachting hebben uitgegeven dan buitenlandse gasten. De uitgaven van Nederlandse bezoekers aan overnachtingen zijn hoger dan gebruikelijk bij sportevenementen.

Daarnaast geven de overnachters ook overdag nog geld uit. Het blijkt dat de additionele bezoekers van Nederlandse origine overdag gemiddeld € 39,33 uitgeven en de buitenlandse bezoekers gemiddeld €131,38.⁷ Gecombineerd met ca. 1.500 dagen verblijf Rotterdam zijn de totale uitgaven overdag van deze bezoekers € 103.500.

De totale uitgaven van overnachters zijn dan €53.400 plus € 103.500 is € 156.900.

⁷ Deze bedragen wijken af van de gemiddelden genoemd in hoofdstuk 2, omdat in hoofdstuk 2 het gemiddelde gebaseerd was op zowel niet-additionele als wel additionele bezoekers. De niet-additionele bezoekers zijn in dit hoofdstuk niet meegenomen.

3.3 Uitgaven dagbezoekers

In de vorige paragraaf werd berekend dat de overnachtende bezoekers in totaal € 156.900 hebben uitgegeven in Rotterdam.

Daarnaast zijn er uiteraard nog bezoekers geweest die niet overnacht hebben. Additionele Nederlandse dagbezoekers gaven gemiddeld € 22,90 en buitenlandse gemiddeld € 53,21. In totaal zijn er ca. 300 buitenlandse en ca. 14.200 Nederlandse dagbezoekers geweest. Dat betekent dat er in totaal zo'n € 343.300 is besteed door deze groep.

Tabel 3 Totale uitgaven additionele overnachters en dag-bezoekers

	overnachters		dagbezoekers		Totaal
Buitenlanders	€	108.700	€	17.400	€ 126.100
Nederlanders	€	48.200	€	325.900	€ 374.100
Totaal	€	156.900	€	343.300	€ 500.200

De totale bestedingen van bezoekers komen daarmee op € 156.900 plus € 343.300 is € 500.200.

3.4 Uitgaven VIPs en pers

Volgens de opgave van de organisator zijn er in totaal 1.300 bezoeken afgelegd door VIP's en 850 bezoeken door vertegenwoordigers van de media.

Het aandeel buitenlanders in het totaal van de VIPs ligt volgens de steekproef op 9,7%. Het aandeel in de pers ligt volgens de accreditaties op 80,2%. Ca. de helft van de buitenlandse VIPs overnacht, bij de buitenlandse pers zijn we ervan uitgegaan dan 100% van de buitenlandse pers overnacht heeft en 0% van de Nederlandse pers.⁸ De gemiddelde overnachtingsduur is voor buitenlandse VIPs 2,1 nachten. Bij de pers zijn we uitgegaan van een overnachtingsduur die gelijk is aan de gemiddeld aantal wedstrijddagen dat men bezocht heeft, dat 3,6 dagen bedroeg. Het aantal overnachtingen door VIPs bedraagt dan 37 en door de pers 192, die allen additioneel zijn.

De gemiddelde uitgaven aan overnachtingen voor VIPs zijn voor buitenlanders 32,33 en voor Nederlandse bezoekers 26,16. Voor pers hebben we dezelfde overnachtingsprijs gehanteerd als voor reguliere bezoekers, namelijk 39,80.

De totale bestedingen aan overnachtingen door VIPs en pers komen hiermee op respectievelijk € 3.600 en 27.300.

Voor wat betreft de uitgaven overdag hebben we voor de VIP's en pers dezelfde bedragen gehanteerd voor buitenlandse dagbezoekers en overnachters en voor Nederlandse dagbezoekers en overnachters. Dit omdat zowel de VIPs als de pers onder hetzelfde 'verzorgingsregime' vielen van de organisatie. Voor buitenlanders was dit bedrag 43,57, voor Nederlanders 32,46.

⁸ We hebben maar 4 persvertegenwoordigers in onze steekproef.

Vermenigvuldigen we gemiddelde uitgaven per dag met het aantal dagen dat men aanwezig was, dan krijgen we de totale uitgaven. De totale uitgaven overdag van VIPs en pers bedroegen respectievelijk € 34.600 en € 35.300.

In totaal is er door VIPs 38.200 uitgegeven, namelijk 3.600 aan overnachtingen en 34.600 aan uitgaven overdag. Door de pers is in totaal 27.300 aan overnachtingen uitgegeven en 35.300 overdag, in totaal € 62.600.

3.5 Totale uitgaven bezoekers, VIPs en pers.

De totale uitgaven door bezoekers waren 156.900 door overnachters en 343.300 door dagbezoekers, in totaal 500.200. Door VIPs is in totaal 38.200 uitgegeven en door de pers 62.600. Rekening houdend met afrondingsverschillen, betekent dat dat er door bezoekers, VIPs en pers in totaal € 601.000 is uitgegeven tijdens het EK Volleybal Vrouwen in Rotterdam.

Tabel 4 Totale uitgaven bezoekers, VIPs en pers

	uitgaven	
Reguliere bezoekers	€	500.200
VIPs	€	38.200
Pers	€	62.600
Totaal	€	601.000

4 Bestedingen organisatie

Het organiseren van het EK Volleybal Vrouwen heeft € 5,1 mln. gekost. Een deel van dit bedrag is afkomstig uit Rotterdamse bronnen, zoals een subsidie van de gemeente Rotterdam, en een ander deel uit bronnen van buiten Rotterdam, waaronder een subsidie van het ministerie van VWS. De inkomsten afkomstig van bronnen buiten Rotterdam zijn in principe additioneel voor Rotterdam. In principe, want om werkelijk aan de economie van Rotterdam bij te dragen, dienen deze bestedingen uiteraard wel bij Rotterdamse bedrijven terecht te komen.

De methode voor het vaststellen van de economische impact van de organisatorische bestedingen is als volgt: eerst wordt bepaald welk deel van de inkomsten **niet additioneel** is voor Rotterdam, dat wil zeggen afkomstig is uit Rotterdamse bronnen. De belangrijkste twee posten zijn de subsidie van de gemeente (via Rotterdam Topsport) ad € 170.000 en het deel van de tickets dat gekocht is door Rotterdammers (€ 88.800). In totaal was € 258.800 afkomstig uit Rotterdamse bronnen.

De volgende stap is vaststellen welk deel van de uitgaven bij Rotterdamse bedrijven is terecht gekomen, dus wel additioneel is. Volgens opgave van de organisatie is dit € 713.350.

Tabel 5 Overzicht inkomsten en uitgaven organisatie

		Inkomsten: niet additioneel
		Uitgaven: wel additioneel
Inkomsten		
Kaartverkoop (netto)	305.000	88.800
Subsidies / bijdragen	170.000	170.000
Overig	4.649.000	
Totaal	5.124.000	258.800
Uitgaven		
In Rotterdam	740.100	740.100
Buiten Rotterdam	4.383.900	
Totaal	5.124.000	740.100
Saldo additionele bestedingen	€	481.300

Bron: eigen bewerking van gegevens van Shivers

Het bedrag dat in de Rotterdamse economie is gevloeid, €740.100 wordt vervolgens gesaldeerd met het bedrag afkomstig uit niet additionele bronnen, € 258.800.

De totale economische impact vanuit de organisatie bedraagt dan (afgerond) € 481.000.

5 Totale economische impact

De totale economische impact bestaat uit de som van de bestedingen door bezoekers en organisatie.

Tabel 6 Overzicht economische impact

Bezoekers	€	601.000
Organisatie	€	481.000
Totaal	€	1.082.000

De totale bestedingen van bezoekers bedroegen € 601.000 en van de organisatie € 481.000 **Dit betekent dat de totale economische impact voor de gemeente Rotterdam van het EK Volleybal Vrouwen € 1.082.000 heeft bedragen.**

Bijlage 1 Vragenlijst enquête

1 Single Select Bent u...	Bezoeker op eigen initiatief Bezoeker op uitnodiging van sponsor of organisator van dit evenement Deelnemer Begeleider of coach van een deelnemer Vertegenwoordiger van de pers/media Anders
2 Single Select Hoe heeft u voor vandaag uw toegangsbewijs verkregen? How did you obtain your ticket(s) for today?	Van te voren gekocht via internet Vandaag gekocht aan de kassa Anders, namelijk
3 Single Select Woont u in Nederland? Do you live in the Netherlands?	Ja Nee
4 Numeric Wat zijn de vier cijfers van uw postcode? Which are the four digits of your postal code?	
5 Single Select Uit welk land komt u? In which country do you live?	Duitsland/Germany België/Belgium Groot-Britannië/Great Britain Polen/Poland Brazilië/Brazil Verenigde Staten/USA Overig namelijk/Other:
6 Single Select Als dit evenement niet had plaatsgevonden in Rotterdam, was ik vandaag toch in Rotterdam geweest: If this event had not taken place in Rotterdam would you have been in Rotterdam anyway?	Waarschijnlijk wel Waarschijnlijk niet Weet niet/hangt ervan af
7 Single Select	Ja, ik zelf ben lid Ik zelf ben geen lid, maar partner en/of gezinsleden wel

Bent u lid van een volleybalvereniging (geweest), of één van uw gezinsleden? Are you, or is somebody in your household, member of a volleyball club?	Nee, ik ben geen lid, gezinsleden evenmin, maar in het verleden wel Nee, ik zelf ben geen lid en gezinsleden evenmin, ook niet geweest Anders.
8 Single Select In welk gezelschap bent u hier? Who is in your company during this event?	Alleen Met partner zonder kinderen Met partner met kinderen Alleen met kinderen Met overige familie Met vrienden/kennissen Met school/bedrijf/vereniging e.d. Gemengd gezelschap bijv familie, vrienden, collega's Anders
9 Numeric Hoeveel kinderen t/m 16 jaar zijn er in uw gezelschap? Number of kids up & incl. 16 years old?	
10 Numeric Uit hoeveel personen bestaat uw gezelschap? (inclusief de u zelf) Number of persons in company (incl. yourself)?	
11 Single Select Overnacht(te) u tijdens het evenement ergens anders dan op uw vaste woonadres? Are you spending night(s) outside your home during this event?	Ja ik overnacht(te) ergens anders Nee ik overnacht thuis
12 Numeric Aantal overnachtingen in de gemeente ROTTERDAM Number of nights in ROTTERDAM	
13 Single Select In welk type accommodatie overnacht u? In which type of accommodation?	Bij vrienden/familie/kennissen Bed & breakfast Hotel 0 - 3 sterren Hotel 4 - 5 sterren Appartement/AirBNB Bungalowpark Camping Overig
14	

Numeric Wat is de prijs van 1 overnachting? Price of one night?	
15 Numeric Op hoeveel personen heeft deze prijs betrekking? For how many persons?	
16 Multi Select Welke beschrijvingen zijn van toepassing op het EK Volleybal Vrouwen? Which descriptions fit this event?	
17 Multi Select Welke dagen van het EK Volleybal heeft u bezocht of gaat u bezoeken? (vink altijd vandaag aan) Which days will you be visiting (or have you visited) this event?	
18 Single Select Wat is vandaag op u van toepassing? Which of the following applies to you today?	Ik doe alleen uitgaven voor mezelf Ik betaal ook voor een ander of voor anderen Ik betaal niets, iemand anders betaalt voor mij Ik geef vandaag niets uit en evenmin doen anderen dat voor mij
19 Numeric Voor hoeveel personen (inclusief uzelf) doet u uitgaven? For how many persons including yourself do you pay?	
20 Information Nu vragen wij u naar bedragen (Euro's) die u VANDAAG denkt uit te geven. Uitsluitend uitgaven in DEZE GEMEENTE, tenzij anders aangegeven. Geef de bedragen voor het aantal personen dat u hiervoor heeft aangegeven. Now we will ask the amounts you will spend TODAY. Unless asked otherwise please only state the amounts in THIS CITY. Please give the amounts for the number of persons you indicated previously.	
21 Numeric Uitgaven aan merchandising/souvenirs	
22 Numeric Eten en drinken (op locatie en/of in deze gemeente) Food and drinks (in this city and/of location)	
23 Numeric	

Openbaar vervoer in deze gemeente Public transport	
24	
Numeric	
Parkeergeld in deze gemeente Parking fees	
25	
Numeric	
Winkelen in deze gemeente Shopping	
26	
Numeric	
Overig in deze gemeente Other in this city	
27	
Numeric	
Respondent weet alleen totaal vandaag (in deze gemeente excl. overnachting en toegang), nl: Only knows total (excl. sleep accommodation and admission)	
28	
Numeric	
Totaal vandaag BUITEN deze gemeente (excl. overnachting) OUTSIDE this city (excl. sleep accommodation)	
29	
Text	
Welk cijfer (1-10) zou u dit evenement geven? (1=zeer slecht en 10=uitmuntend) On a scale of 1-10, 1 being lowest, 10 being highest) how do you appreciate this event?	
30	
Numeric	
Wat is uw geboortejaar? What is your year of birth?	
31	Geen onderwijs/No education
Single Select	Basisonderwijs/Primary
Wat is uw hoogst voltooide opleiding? Which is the highest level of education you have completed?	Middelbare school/ (VMBO, Havo, VWO)/Secondary
	Beroepsonderwijs (LBO, MBO)/Professional
	Hoger onderwijs HBO / Bachelor /Higher Master/Ph.D. (Universiteit)
	Anders
32	Man
Single Select	Vrouw
Geslacht (ENQ. invullen zonder vragen)	

Bijlage 2 Verklaring peer review

Peer review van de economische impact analyse van de EK Vrouwen Volleybal 2015 in Rotterdam

Opdrachtgever: Gemeente Rotterdam en Shivers

Dataverzameling: Studenten van diverse hogescholen en TomFroon

Rapportage: Egbert Oldenboom van Meerwaarde Community Building

Peer-reviewer: Rik Burger

EK Vrouwen Volleybal 2015

Verspreid over drie steden in Nederland en één in België werd van 26 september tot en met 4 oktober 2015 het EK Volleybal voor vrouwen gespeeld. Waarbij 29 september en 2 oktober geen speeldagen waren. De vier speelsteden waren Apeldoorn, Antwerpen, Eindhoven en Rotterdam. In Rotterdam zijn ook de play-offs en de finales afgewerkt.

Algemene indruk economische impact analyse:

Een uitgebreide rapportage over de economische impact van dit meerdagse evenement voor de stad Rotterdam. Naast vragen met betrekking tot de bestedingen en verblijfsduur zijn vragen gesteld over de tevredenheid van de aanwezigen ten aanzien van de volgende aspecten: locatie, programma, catering, sfeer/ambiance, informatie voorziening vooraf, informatie voorziening tijdens het evenement en service gerichtheid van de organisatie.

Voor het onderzoek zijn er drie methodes toegepast om data te verzamelen: een face-to-face enquête onder (voornamelijk) bezoekers, een enquête die bezoekers online konden invullen en een administratieve dataverzamelmethode.

Het aantal ingevulde enquêtes (face2face) is $n=365$. Het aantal ingevulde on-line enquêtes is $n=543$. Van de on-line enquêtes hebben 350 mensen Rotterdam ook werkelijk bezocht. Aantal respondenten is dus 908 of 715 als wordt gekeken naar werkelijk bezoek van Rotterdam. In beide gevallen is het meer dan het aantal benodigde interviews van 385 (betrouwbaarheidsinterval van 95%, afwijkingmarge van 5% bij een evenement meer dan 5000 bezoeken). De betrouwbaarheid is daarmee conform de WESP richtlijnen.

De administratieve dataverzameling betreft de gegevens afkomstig van de organisator (Shivers). Gegevens over bezoekersaantallen en de begroting van het evenement zijn verstrekt door deze organisatie en vallen onder de administratieve dataverzameling.

De face2face enquêtes zijn alleen tijdens de play-offs en en finale dagen afgenomen.

De resultaten zijn (onder andere) gewogen naar herkomst, dat wil zeggen dat er rekening is gehouden met het feit dat bepaalde groepen oververtegenwoordigd waren in de steekproef. Zo bleken er bijvoorbeeld buitenlanders in de enquête oververtegenwoordigd te zijn, in vergelijking met gegevens die ontvangen zijn van de organisatie. Deze hebben daarom een lager gewicht gekregen in de berekening. Ook heeft er een weging naar aantal bezoeken plaatsgevonden, omdat bezoekers met meerdere bezoeken oververtegenwoordigd waren in de steekproef.

In de WESP richtlijnen wordt geadviseerd de ondergrens voor de leeftijd van de geïnterviewde vastgesteld op 16. Er zijn zowel in het off-line als in het on-line onderzoek personen onder de 16 jaar geïnterviewd. Dit is niet fout, maar hier geldt dat het goed is om dit te vermelden in het rapport.

De peer-reviewer heeft voorafgaand aan het evenement de vragenlijst niet gezien en beoordeeld. Hiermee heeft geen reflectie op de gekozen methoden en de vragenlijst plaatsgevonden. Er heeft gedurende het evenement geen controle plaatsgevonden op de dataverzameling.

De dataset en de Excel sheets zijn overzichtelijk.

Uit de dataset is het voor de peer-reviewer niet mogelijk om te herleiden welke (en waarom) inkomsten en uitgaven posten additioneel en niet-additioneel zijn. De peer-reviewer gaat er vanuit dat dit door de onderzoeker is gecontroleerd.

De rapportage zou een nog vollediger beeld geven als de volgende items ook worden opgenomen:

- Grootte van het gezelschap
- Percentages van de type overnachtingen
- Uitsplijting van de uitgaven (dagbestedingen)
- Opleidingsniveau van de bezoekers
- Herkomst van de bezoekers uit Nederland
- Wel/geen volleybal lidmaatschap (of lid geweest)

De rapportage is beoordeeld en de opmerkingen en verbetering zijn gemaild naar Egbert Oldenboom van Meerwaarde Community Building. Indien gewenst kunnen deze opmerkingen en verbeteringen worden opgevraagd bij de peer-reviewer.

(Onder voorbehoud van juiste uitleg en de aanpassingen)

Er kan worden geconstateerd dat het onderzoek is uitgevoerd en getoetst volgens de Richtlijnen-handboeken Economische Impact, Bezoekersprofielen en Tevredenheid versies 1.1 van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP). Het onderzoek en de rapportage hebben na de peer-review het predicaat '**WESP-waardig**' meegekregen en kan daarom met deze bronvermelding worden gepubliceerd.

Het advies is om deze peer-review als bijlage op te nemen, zodat duidelijk is onder welke voorwaarden het predicaat 'WESP-waardig' is verkregen.

Met vriendelijke groet,

Naam: Rik Burger
Instelling/bedrijf: Kirco Company
Datum: 11 april 2016